

dr. Tarczay Áron: Az üzletrészen alapított zálogjoggal kapcsolatos gyakorlati problémák

Cégtörvényünk¹ több helyen is² rendelkezik a korlátozott felelősségű társaság üzletrészen alapított zálogjogról, azonban a szabályozás véleményem szerint felülvizsgálatra szorul. A jelenlegi szabályozás pontatlansága folytán felmerülő gyakorlati problémák részletes megvizsgálása esetén ráadásul arra juthatunk, hogy nem csak e speciális jogintézmény részletszabályainak elnagyoltsága folytán alakulnak ki jogértelmezési zavarok, hanem az üzletrész fogalmának nem elég világos meghatározása miatt is.

I. Mi is az üzletrész?

Gyakorlati problémaként merül fel még mindig, hogy az üzletrészen alapított zálogjognak a cégnyilvántartásba való bejegyzéséhez szükség van-e a zálogjogot alapító szerződés közokiratba foglalására, és annak a Magyar Országos Közjegyzői Kamara nyilvántartásában való rögzítésére. Míg talán egyöntetű a közjegyzők álláspontja, hogy a zálogjogi nyilvántartásban semmi keresnivalója az üzletrészen alapított zálogjognak, addig találni cégbírósági végzést, amely a cégnyilvántartásba történő bejegyzéshez a zálogjogi nyilvántartásba való bejegyzés igazolását és a zálogjogot alapító szerződést tartalmazó közokirat csatolását követeli meg.

Pusztán gyakorlati szempontból nem sok értelme van véleményem szerint annak, hogy mindkét nyilvántartás tartalmazza a zálogjogot. Üzletrészeiről lévén szó, akiket érdekel az, hogy az üzletrészt terheli-e zálogjog, feltétlenül a könnyen hozzáférhető és a cég egyéb adatait is tartalmazó cégjegyzékben fognak utánanézni. A közokiratba foglalás persze a szerződés létrejöttének igazolására szolgáló lehető legbiztonságosabb megoldás, ugyanakkor meglehetősen következtelenség az üzletrész megterhelésével kapcsolatban olyan alakíságot megkövetelni, amely még az üzletrész értékesítése esetén sem követelmény.³ Ráadásul a papíralapú közokirat, mire az ügyvéd elektronikus magánokiratába foglalva a cégbírósághoz ér, már elveszti közokirati jellegét.

Elvi alapon pedig véleményem szerint egyértelműen téves az az álláspont, amely közokiratba foglalást és zálogjogi nyilvántartásba vételt követel meg a változásbejegyzéshez. A Ptk. 262. § (1) bekezdése rendelkezik az ingatlanon alapítandó jelzálogjog alapításáról, amely az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzéssel jön létre, a (2) bekezdés szerint pedig más dolgot terhelő jelzálogjog alapításához - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - a zálogszerződés közjegyzői okiratba foglalása és a jelzálogjognak a Magyar Országos Közjegyzői Kamaránál külön törvény rendelkezései szerint vezetett nyilvántartásba (zálogjogi nyilvántartás) való bejegyzése szükséges. Az üzletrészen alapított zálogjog alapításához tehát akkor szükséges a közokiratba foglalás és a zálogjogi nyilvántartásba való bejegyzés, ha az üzletrész „más dolog”. Hogy az üzletrész nem ingatlan, tehát a 262. § (1) bekezdésében foglalt ingatlanhoz képest „más”, az nem vitás, kérdés, hogy az üzletrész dolog-e. Ennek eldöntéséhez két dolgot kell tisztázni: mi az a „dolog”, és mi az az „üzletrész”.

A Ptk. 94. § (1) értelmében minden birtokba vehető dolog tulajdonjog tárgya lehet. A (2) szerint ha a törvény kivételt nem tesz, a tulajdonjog szabályait megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre. Bár formálisan e szabály

---

¹ 2006. évi V. tv. (Ctv.)

² 27. § (3) c), 61/A. §, 2. sz. melléklet II/1/e)

³ Természetesen a zálogszerződés közokiratba foglalása egyébként hasznos lehet, hiszen ebben az esetben a szerződésbe foglalt követelés érvényesítéséhez nem szükséges pert indítani.

nem a dolog definíciójaként jelenik meg, kifejezett fogalom-meghatározás híján e szabály alapján határozhatjuk meg a dolog fogalmát a mai magyar magánjogban: ez a birtokba vehető testi tárgyakat, a pénzt, az értékpapírokat és a dolog módjára hasznosítható természeti erőket foglalja magába.

Az üzletrész definíciójának a Gt.⁴ 121. § (1) bekezdésében található szabályt tekinthetjük: a társaság bejegyzését követően a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot az üzletrész testesíti meg.

Az üzletrész tehát nyilvánvalóan nem testi tárgy, nem pénz és nem természeti erő, és, bár mutat a részvényhez hasonló vonásokat, nem értékpapír. Azért nem, mert értékpapír csak olyan – papíralapú, vagy elektronikus – okirat lehet, amelyet jogszabály ismer el értékpapírként⁵, márpedig az üzletrészről nem mondja ki egy jogszabály sem, hogy értékpapír lenne.

A bírói gyakorlatban is találni eseti döntést, amely kifejezetten tagadja, hogy az üzletrész dolog lenne: „az üzletrész átruházása esetén fogalmilag nem alkalmazható, hogy a tulajdon-átruházáshoz a dolog birtokba adása is szükséges, az üzletrész ugyanis nem dolog, birtokát biztosítani, átadni nem lehet.”⁶ Jogirodalmi álláspont szerint pedig azért sem tekinthető az üzletrész dolognak, mert arról semmilyen okiratot, igazolást kiadni nem lehet, a társasági szerződés, illetve a tagjegyzék igazolja csak annak létét.⁷

Ha eljutottunk odáig, hogy az üzletrész magánjogunk szerint⁸ nem dolog, akkor a fenti cégbírószági gyakorlat jogalapja megdőlt, viszont még mindig nehézségeink lehetnek annak eldöntésénél, hogy a zálogjognak a megterhelt vagyontárgy szerinti csoportosítása alapján melyik csoportba sorolhatjuk az üzletrészen alapított zálogjogot. A Ptk. ismer ingatlant, ingó dolgot, jogot és követelést, valamint vagyont terhelő zálogjogot. A Ptk. 266. § által szabályozott vagyont terhelő zálogjog megtevesztő lehet: jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli gazdasági társaság vagyonának egészét vagy annak önálló gazdasági egységként működtethető részét érti itt a Ptk. „vagyon” alatt. Mivel ráadásul a vagyont terhelő zálogjog is a zálogszerződés közjegyzői okiratba foglalásával és a zálogjognak a zálogjogi nyilvántartásba való bejegyzésével jön létre, ha nem vizsgálánánk meg kellőképpen ezt a jogintézményt, feleslegesnek is tűnhetnének a fenti fejtegetéseink. Csakhogy a vagyont terhelő zálogjog nyilvánvalóan nem a társasági részesedést terheli, ennek kötelezettje nem is a társaság tagja, hanem maga a társaság. Ezen túl a Ptk. szerint „ez a zálogjog a zálogszerződés megkötése után a kötelezett vagyonába kerülő vagyontárgyra is kiterjed, attól az időponttól kezdve, hogy azon a kötelezett rendelkezési jogot szerez, megszűnik azonban, ha a vagyontárgy a kötelezett vagyonából kikerül.”⁹ Ez a szabály teljesen egyértelművé teszi, hogy a vagyont terhelő zálogjog nem az üzletrészt terheli.

---

⁴ 2006. évi IV. tv.

⁵ Ptk. 338/A. § (2)

⁶ BDT 2000.275

⁷ Török Gábor véleménye: Dr. Boóc Ádám, Dr. Fábíán Ferenc, Dr. Sándor István, Dr. Török Gábor: A civilisztika dogmatikája, Bp., 2009, 108. o.

⁸ Hangsúlyozni kell, hogy a fenti fejtegetés a jelenlegi magyar magánjog dologfogalmára vonatkozik. A jogtörténetben is és más államok magánjogában is lehet találni olyan megoldásokat, amelyek a *res incorporales* szélesebb körét tekintik dolognak.

⁹ Ptk. 266. § (1) utolsó mondat

Azt tehát megállapítottuk, hogy az üzletrész nem ingatlan, nem ingó dolog és nem is a Ptk. 266. § szerinti „vagyon”. Ha azonban feltételezzük, hogy a Ptk. zálogjogi szabályozásával a Ctv. szabályozása összhangban van, akkor be kell tudnunk sorolni az üzletrészen alapított zálogjog intézményét a Ptk. kategóriái közé. Nem marad más, mint a jogon, követelésen alapított zálogjog. Jogon vagy követelésen az erre irányuló szerződéssel alapítható zálogjog. Ha a jog vagy követelés fennállását közhiteles nyilvántartás tanúsítja – ilyen a cégnyilvántartás is –, a zálogjog az e nyilvántartásba való bejegyzéssel jön létre.¹⁰

Nem gondolom, hogy problémamentes ez a besorolás. A Gt. szerint az üzletrész nem jog, vagy követelés, hanem az üzletrész jogokat és társasági részesedést testesít meg. Mégis, azt gondolom, hogy legalább analógia útján az üzletrészen alapított zálogjogra a jogon, követelésen alapított zálogjog szabályait kell alkalmazni. Ez pedig a fentiek szerint azt jelenti, hogy a zálogjog a cégjegyzékbe való bejegyzéssel jön létre.

Álláspontom szerint a fenti jogalkalmazási nehézségek akkor szűnhetnek meg, ha a jogalkotó az üzletrész fogalmát pontosan meghatározza, annak dogmatikai helyét átgondolja, és ezek mellett egyértelműen rögzíti, hogy a Ctv-ben szabályozott üzletrészt terhelő zálogjog teljes egészében megfeleltethető-e a Ptk. valamelyik kategóriájának, vagy egy speciális jogintézményről van szó, amelyre a Ptk-ból csak a zálogjog általános szabályai alkalmazhatók. Ez utóbbi esetben azonban szükségessé válhat a részletszabályok Ctv-ben való részletes rögzítése.

A jelenlegi szabályokból azonban más úton is kifogásolható a közokirat csatolását és a zálogjogi nyilvántartásba vétel igazolását előíró cégbírói gyakorlat. A Ctv. 2. sz. mellékletének II/1/ea) pontja¹¹ meghatározza azon iratok körét, amelyek speciálisan a zálogjog bejegyzése iránti kérelemhez csatolandók, ezek között pedig sem közokirat, sem a zálogjogi nyilvántartásba való bejegyzés igazolása nem szerepel, sőt, jellemző, hogy a zálogjogosult által benyújtott bejegyzési kérelem esetén a tag (zálogkötelezett) teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt bejegyzési engedélyét követeli csak meg a törvény.

II. Üzletrész és egyszerűsített eljárás

Cégbírói gyakorlat szerint a zálogjog bejegyzésére, törlésére irányuló változás bejegyzés egyszerűsített eljárásban nem bírálható el, mert ebben az esetben alapján a Ctv. 2. sz. melléklet szerinti iratok csatolása szükséges¹², míg egyszerűsített cégeljárásban a bíróság a Ctv. 3. sz. melléklet I. részében felsorolt okiratokat vizsgálja.

Álláspontom szerint ez a gyakorlat sem felel meg a törvény szövegének, és gyakorlati szempontból is értelmetlen. A törvény szövegének azért nem felel meg, mert a 3. sz. melléklet szerint is csatolandó változásbejegyzés esetén mindazon további okirat, amelyet az 1. és 2. számú mellékletek a változásbejegyzési kérelem tartalmára, illetve a cégformára nézve előírnak. Gyakorlati szempontból pedig azért értelmetlen, mert a cégbírói gyakorlat a zálogszerződést csak abból a szempontból vizsgálja,

¹⁰ Ptk. 267. § (1)

¹¹ „ea) a zálogjog bejegyzése esetén a zálogszerződés egy eredeti példánya vagy annak - legalább a szerződő felek nevét (cégnevét), lakóhelyét (székhelyét), a zálog tárgyának meghatározását, a zálogjog kikötését, a szerződés megkötésének helyét és időpontját, valamint a felek aláírását tartalmazó - kivonata, továbbá a zálogjogosult által benyújtott bejegyzési kérelem esetén a tag (zálogkötelezett) teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt bejegyzési engedélye”

¹² Ctv. 61/A. § (1)

hogy a korlátolt felelősségű társaság és tagjának zálogszerződésben feltüntetett adatai egyeznek-e a cégjegyzék adataival.¹³ Ezt a vizsgálatot aggálytalanul elvégezheti bírósági ügyintéző is egyszerűsített eljárásban. Ugyanakkor egy egyébként szerződésminta alapján működő cég esetén a költségek megnövekedését jelenti, ha a cég ezt a változást nem jelentheti be egyéb esedékesen bejelentendő változásaival egy eljárásban. Ennél is lényegesebb probléma, hogy a zálogjogosult jogvédelme és a forgalom biztonsága szempontjából fontos lenne a zálogjoggal kapcsolatos változásbejegyzési kérelmeket a lehető leggyorsabban elbírálni. Erre pedig az egyszerűsített eljárás alkalmas.

---

¹³ Ctv. 61/A. § (2)